

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 8 fl. 50 cr., 8 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 8 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la

Administrația Telegrafelor arhiepiscopală Sibiu, strada Măcelarilor 47

Corespondențele sunt a se adresa la:

Redacția „Telegraful Român”, strada Măcelarilor Nr. 43.

Episolele nefrancate se refuză. — Articolele nepublicări nu se înipozăză.

INSETIUNILE

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rândul cu literă garmonă și timbr de 30 cr. pentru să-dare publicare.

Memorandumul gherlan.

În 31 Octombrie sau 12 Noemvre, calendarul apusan, s-a întrunit în Gherla canonicei^{*)}, vicarii, protopopii, căte un reprezentant din mănăstirea Bicsad, seminarul și pedagogiul din Gherla, Gimnasiul din Năsăud^{**)} și căte un preot ales din fie care protopopiat.

Într-unirea aceasta, oficial se numește „sinod”, cu toate că n'are nimică, ce să seamene cu sinoadele noastre. Înaintea de tot ce se petrece în aia numitul sinod, care desbate sau mai mult ascultă cu ușile închise, este secret. „Programa” s'a împărțit fiecărui membru într-ascuns în diuă deschidere. Fiecare membru a depus jurămînt cu degetul pe scruco și Evangelie, ca va păstra secretul despre toate, căte se vor desbate și decide.

Pentru intr-unirea aceasta inteligență laică și o parte, cea mai curajoasă, din cler, a pregătit un memorandum, pe care numai acum am putut începe la publică și prin care inteligență cere a se introduce în biserică greco-catolică constitutionalismul, ca în cea orientală.

Este cum grea poziunea noastră, cănd e vorba să ne dăm seamă despre aceste două antitez. Ori căt de cu cruce ar fi darea noastră de seamă, se vor afla oamenii, care să o interpreteze sinistru și să se încerce a-i atribui spirit de partidă confessională.

Impregurarea aceasta ne a făcut să stăpâne gănduri, dacă să o luăm și noi la desbatere sau să i dăm pace.

^{*)} Curios lucru în biserică apuseană; numai preoții din mijlocita apropiere a episcopului sunt canonici.

^{**) Încep înecet greco-catolicii se pun în deplina posibilitate a gimnaziului din Năsăud, ca toate că este intemeiat de România de ambe confesiunile din jumătările respectiv. Vă veni timpul când vom cere lămuri în privința aceasta.}

Cugând mai mult asupra lucrului ne am întărit în convingerea că ori căt de confesională pășoase totă afacerea înaintea noastră, ea nu e lipsită de părți de acele, care privesc totalitatea poporului român din Ungaria. Motiv destul aşa dară de a nu o trece numai aşa cu vedere, că și cănd ar fi cu totul strânsă de interesele generale a le naționalități române.

În analiza memorandumului nu intrăm, ci ne temurim pe lângă petiții lui indicat mai sus. Petițul este simburele și peatru din capul unghiului a elaboratului întreg și cu el ocupându-ne, credem că rezolvă problema ce ni se vine și nouă ca publicată.

Petițul de a se introduce constitutionalismul în biserică greco-catolică, ca și în cea orientală, îl afișăm că acea foarte just. Abstracțione facând dela impregurarea că corespunde spiritului timpului și că este o scăldătoare bună de educație poporului, petițul nu este în opozitione cu așa-țamintele bisericesc ale bisericii greco-catolice, aşa după cum le-au avut bisericii până făcea parte din biserică resărăteană, și precum s'au stipulat atunci, cănd au primit primatul papii.

Biserică greco-catolică ar trebui să se fiină de conciliile ecumenice și de canonele acestora, ca și biserică resărăteană, de conciliile locale, și pe basă acestora, în conformitate cu spiritul cel liberal al bisericii creștine, să se constituie astfel, incă afară de recunoașterea primatului papiei, să fie într-toate, după cum se și dice, o biserică orientală.

Prin o atitudine de felul acesta biserica și ar păstra și un fel de independență față cu biserică rom. cat. din Ungaria și Metropola din Blaj nu ar fi o metropolie numai cu numele.

Căstigul cel mai mare pentru popor român însă ar fi, cănd și biserică greco-catolică ar fi constituită, că ar incepta neînțelegerile ce sa-

ivesc de multe ori între membrii confesiunilor greco-orientală și greco-catolică cu scăderile progresului în cultură. Si unii și alții ar prospera fără dră a se impede cănd e vorba de a zidi biserici, scoale, și cu un cuvânt, cănd e vorba de ameliorări, cari contribue la dezvoltarea poporului.

Este adeverat că uneori e incomod constitutionalismul și pe lângă aceea că e incomod mai imprenă de multe ori și interpretări nepotrivite asupra cercului de competență. Însă toate aceste să nu ne surprindă. Un popor, care a indurat atâtă suferință nu e mirare dacă nu intr-unesc dintr-o dată toate calitățile constituționale ale Englezilor. Timpul și activitatea oamenilor îndreptățești puținile neajunsuri și în sfîrșit toti se bucură, că pot contribui cu talantul lor, mai mare sau mai mic, la susținerea edificiului bisericiei în interesul culturii și moralităței generale.

Am dorit dar ca memorandum să și aibă efectul dorit de subscritorii lui.

Când exprimăm dorința aceasta, nu putem suprime nedumerirea că întrreprinderă cu memorandum va fi zadarnică.

Aparițiunile cu atâtă secrete sunt de natură de a tempera mult dispozitivul ce a produs mișcarea subscritorilor memorandumului. Secrețismul în afaceri publice se justifică nu mai în timp de persecuționi cum erau în secolul cel dinainte ai creștinătății. Că tomai biserică greco-catolică se fie să astădă într-un stat, de și fără caracter confesional, dar par excellentiam catolic, și regula afacerile în secret, să se enigmă. Ba ar putea provoca și presupuneri, poate neîntemeiate, dar totuși presupuneri, pe care nu voim a lau qualifica mai departe. Căci despre ce poate fi vorba în adușuri de preoți? De sigur despre sacramente, despre administrația lor și despre disciplina bisericescă. Este într-aceste vre un element, care trebuie făcut în ascuns? Nică sacramentele, afară de mărturisire, nu se impart

într-ascuns, nici administrația și disciplina bisericescă nu este obiect de a face secret din ele.

Toată forma, care se dă într-unirei acesteia, numite sinod, ne face să credem că este mai mult un indicativ către depărțarea, decât către apropierea de instituțiunile bisericei orientale și prin urmare și memorandul probabil va ramâne neresolvat.

Revista politică.

Sibiu, în 3 Noemvre.

In urma informațiunilor date de ministrul comun de finanțe d. de Kalay, delegațiunile au aplacidat fără întârdere creditul cerut pentru Bosnia.

De și s'ar pără, că precum a făcut delegațiunile pasul acesta fără a dovedi căt de puțin scrupul n'ar mai ave nimenei îndreptățirea a se impede de căd, noi totuși credem a nu greși, cănd tragem la îndoială o astfel de părere. Fără scrupuli s'ar postă face din partea monarhiei noastre pentru Bosnia și Erțegovina ori ce aplacidări juste, dacă ar fi sigură de loialitatea acestor provincii ocupate. Aceasta însă nu e așa. Corespondențele din presa maghiară și cea muntenegreană ne dovedesc apropo contrar. Acestea arată că principalele montenegroane, dimpreună cu poporul său, au mare trecere și înfluență chiar în Erțegovina, și atâtă sunt de siguri de aplacidări către Muntenegru a Erțegovinei și Bosniei încă se multămesc: a lăsa în viață liberă a acestor provincii, ca să se pronunțe ele însăși cu votare libera în privința anexării.

In urma datelor acestora ni se par ciudate cele ce se continuă în cestinuie aceasta din partea foilor muntenegreni. Muntenegru, duc acestea se va conforma într-o toată conclușelor luate în congresul din Berlin, acestora va avea a se conforma și Austria-Ungaria. Din motivul acesta ar fi provocat Muntenegru pe Isurgenții din Valea dela Tebjine: „să depună

FOITA.

Expoziția agricolă industrială din România, județul Argeș 1882.

Una din cele mai frumoase serbători populare, care s'a putut vedea vre odată în județul Argeș, n'a fost de căt solemnitatea deschiderii expoziției în diuă de 24 de acrente.

Cu tot împreună plouă de Dumineca lumea se grămădește cu nerăbdare dinaintea salomonului Dacia, în care s'a instalat expoziția.

Multimele articulelor espuse, în care industria casnică a năboșit pe celelalte, este cea mai ve probă de bărbătia țăranielui și țăranei noastre. Părții expoziției de sus până joi patru de giur împregurul salomonului, sunt acoperiți cu profușune, numai de costume naționale, chiliumi, scoarțe și coovare de țări oochi pri farmecul și gustul, cu care sunt lucrate. Lădi mari pline sunt de articule, cari n'au mai avut loc înăuntru să se mai

aseze. Încătre'o to intorcii nu vedi de căt vrednicia talentului și gustul de estetică al femeiei dela țeară.

La carele una post-meridiană Dumineacă 24 se deschide expoziținea.

Dnul Budăianu, prefectul județului, autoritate civilă, militară, justiția, deputații din localitate, cetățenii cei mai distinși din Pitești, mai mulți tineri veniți într-adins asistă la solemnitate.

Expoziția se declară deschisă de prefect Budăianu, care prin către-va cuvinte bine simțite arată în importanță expozițiunilor, bărbătia țăranielui, vrednicia țăranei, tematicitatea cu care populațiunile rurale păstrează tradițiunile, obiceiurile și bunurile strămoșesci.

Greutatea luptei pe terenul economic și în sfîrșit angajamentul ce trebuie să-l lău cu Români de a încurajă tot ce este producție națională. Învățătorul C. Dobrescu și respuse multămindu-i în numeroasele muncitoare; densus demonstă că în ea mai mare parte ruina economică nu vine numai dela streini, ci

din multe greșeli și nepriceperi economice ale noastre; din mania ce avem de a cumpăra numai ce este strein; din civilizația străină ce am dat și dăm filor patriei; din disprefăt către tot ce este producție românească; ori ce s'ar dice și ori ce să face numai de guvern sau de căci pe cetățenii lunării este prea puțin pentru a ne emancipa economic.

Până când România nu vor consuma numai producțione româneșe; până nu și vor da o cultură solidă profesională și nu vor avea o civilizație națională, de asupra nevoieii nu se vor putea ridica, streini vor continua a i bate pe toate calele economice.

Cunoscutul Profesor, domul Sebastian Hernea, cu o voce emoționată și arată bucuria sa că a putut serbatorii, în fine a vedea și împreună sebătoarea muncei; arată cum lupta pe calea economică este grea și periculoasă și ce trebuie să facem pentru a nu cădea în cursele ce întind streini; vorbesc apoi despre vrednicia muncitorului, viața lui aspiră și tra-

iul său greu, résumă cele dise de cei din tâu vorbitori, și termină cu nădejde în viitorul economic al țărei.

D-nul Dimancea luând cuvântul în numele jurizului expoziționii mulțami căldurii d-lui Prefect Budăianu, care n'a eruit nimic pentru a face ca Argeșul să fie atât de bine reprezentat în expoziție. Lupta pe calea economică privind în genere pe Români fară osebire de clase și de partide cere solidaritate între toți. Emanciparea noastră, ca națiune, nețârnăcea ca Stat nu însemnează nimic fără emanciparea economică. Dacă entuziasmul înimii, expansiunea simțimilor mari și a iubirii de patrie, sunt mijloacele cu care căștigăm; biruințările cu care ne punem în misiune economicesc cu dorința ca tot Români să-și ambiționeze de a face din Patria lui țara cea mai avută și mai puternică din Orient.

Dupa solemnitatea lumea, ce nu mai încăpuse înăuntru irupse de afară în tunuri. Ne plăcea a privi surprinderea neașteptată ce se cetea pe fețele asi-

arme și să predea standardele.⁴ Despre soartea ulterioară a Bosniei și a Erțegovinei va avea a decide Arcepsul european.

Întârdierile visitei ce o intenționase imperatul nostru a o face curiozitate regale din Italia a format precum se scio o parte interesantă a desbaterilor din delegațiunile maghiare. Declarațiunile făcute în delegațiuni preocupa încă mereu opinionea publică în Italia și fac tot mai acută situațiunea acolo.

Din cele ce scrie corespondențele din Roma o toaie berlineze, „National Zeitung”, despre situația din Italia rezultă, că simpatile Italiei pentru Germania nu s-au strămutat de loc pe lângă toate vicinitudinile respective. Parola berlineze, dice numitul Corespondent, e, că calea la Berlin duce prin Viena. Italia a fost insultată în delegațiunile maghiare a fost maltratată în Berlin și făcută de ris în Paris din cauza bineplăcutei sale asaltări. Cu toate acestea Italia nu s-a clătit nici când reprezentator la Berlin, deși nu a primit din partea aceasta nici o recunoștință bănică chiar o încurajare. Cele dise: de ministru austriac în parlamente că eroarea socială și politică ce s'ar fi comis prin prezența împăratului din Austria și Roma, ceea ce ar fi putut arunca în aer tronul regelui din Italia, s'ar fi făcut din considerațiune amicabilă către Italia, ar fi trebuit să nu se vorbească în fața Europei. S'a dînsă, vină ducăse.

Când ar crede cineva însă, că Italia ar avea datorință se indure și insultele domnilor maghiari numai din motivul, că aceștia stau sub protecția principelui de Bismarck se înseală. E politică greșită a crede că față cu cel mai slab îți poți permite orice fiindcă e slab și n'ai de a te teme. Națiunea „slabă” e relativă chiar și în sens politic, căci sunt impregnați și combinațiuni, în care chiar și cel mai slab poate deveni un element de putere important.

„D. Ztg.” de eri prevede din cele ce s'au petrecut alături în delegațiunea austriacă că resboiu între Austro-Ungaria și Rusia este aproape. Ori că se ascunde evenimentul acesta în frasele frumoase, resboiu este evident.

După declarățiunile făcute de economistul național, Leroy-Beaupied, Franția s'ar afla înaintea unei indispenzabile deficit. Credulul regimului se clătină, ceea ce se vede din cursurile hărților de stat. Vina o poartă camerie și regimul, căci lucră în afacerile financiare fără cap.

Memorandum
către Ilustrata Sa D. Dr. Ioan Szabó, episcop gr. cat. al diecsei Gherlei, în privire convocării unui sinod diocesan măstecat, pentru vindicarea mai multor rane ale bisericii gr. cat., înțeltoare de provincia metropolitană a Albei-Iulia și Făgărașului, și resp. de diecesa Gherlei.

Ilustrata Ta!

Prea Sfântă Doamne Episcoape!

Din incredințarea mai multor frații confonaționali și confesionali, silicii de gravitatea impregnărilor și urmănd impulsul iniției noastre, venim în ora a unsprezecea Ilustrata Ta. În ora a unsprezecea: purtrăcă dești am tăcut până acum, dar am tăcut în dulcea speranță, că să vei vedea crescăndă fortuna, ce amenință numai bunăstarea, dar poate chiar temelia bisericii noastre gr. cat. din diecesa Gherlei; sau că doar Te vor face atent la aceea consiliarii, căi ai în griji; și să dând ascultare rugămintelor ferbinții ale unor nisi sinceri din frajii nostri, — impins de stremură înimi și de suflul marii respondiții, ce datoresci consuinței proprii, omeneșimea confesiunii și lui Dumnezeu! — Te vei nisiu a delunga aceea fortuna, al cărei muget surtan, că și al unui extremur apropiat, dea se aude.

După ce însă — cu adună durere sufletească, și tot dată cu nemărginită stîntă și confidență flească mărturind — până acum n'am văzut făcându-se nici un pas spre de lătură răului; din contră observând din fi în întempiile noastre ce nutresc furtuna însemnatătoare: venim în ora a unsprezecea cu fiasca stîntă a-ți în sare cu toată sinceritatea rănele, ce ne torturază, și a-ți asternă prea umilită și tot dată prea justă rugare: să facă începutul spre vindicarea acestor rane, fiind atâtătoare: viațoarea soarte a bisericii noastre române gr. cat. din întreaga metropolie, și cu deosebire soartei acestor diecese della împlinirea acelei prea justă rugări.

Această rugare ca și fie mai bine înțeleasă și să poată fi mai ratonabilă judecată, adăம de lipsă a permite că-vă momentul mai însemnăte din istoria noastră națională și să însericăcești, în care se oglindesc trecutul, se vede prezentele, și se pot deduce agenda cele mai ratonabile și mai consecnente pentru viitor.

I. Națiunea română și religiunea sa creștină de ritul gr. or. în Transilvania și părțile Ungariei au fost apărate aproape dela încreșinarea Maghiarilor și dela mai strânsă legătură a regilor apostolicei ai Ungariei cu scaunul pontificale roman. Mai apăsata dela unuim cele trei națiuni privilegiate din Transilvania în contra poporului (1437), prefață mai târziu în contra Românilor și a confesiunii acestora, și cunoscută în legile patriei sub eminensul nume de „Unio trium nationum”.

Luxul acela oriental a intunecat ori ce merit de măestrie.

De parte calu-ți bate, de aproape ochi-ți scoate, dice un proverb pe care îl aplică tuturor costumelor luscoase.

Nă plăcut într-adărăr și am admirat acele cusături măestrii pline de gust și simplicitate cuseute cu artini și lână națională!

Asupra a tot ce este curat românești simplu, dar lucrat cu artă și curățenie jurul espoziției să stăruim a se încuraja prin premii și recompense. Luxul este ruina, trebuie dar combatut pe toate căile.

Teranele, dicem noi, au întrecut astăptările tuturor prin calitatea și cantitatea articulelor ce espuseră, dar negărim a mărturisii cu placere că, că-vei doamne distinge prin condiția unei lor sociale, trămisă în expoziție: până, postav, covoare naționale lucrate de însăși mâinile d-lor; bine ar fi ca exemplul dat de deneșele să și găsească imitațătoare. (Va urma).

Această apăsare devină potentată pe timpul luptelor confesionali ivite în biserică catolică latină, și mai nesufribile după invadarea protestantismului și ridicarea bisericii de conf. calvină la demnitatea de religiune domnitora în Transilvania, sub principiul de aceeași religiune calvină. Aceasta, cu deschidere sub dominea celor trei Rákoczy și sub a lui Michael Apafi, sub cari se făcură toate incercările de a trage pe Români la religiunea calviniană. Spre ajungerea acestui scop pe metropolitul român de religiunea orientală l' subordonase episcopul calvin, înrău și în obiectele credinței, precum documenta colafinile date de principelul Georgiu Rákoczy la an. 1643 metropolitul rom. Simeon Stefan,) prin cari principale intăresc pe numitul în oficiu de metropolit, la care fusesă în sinodal general, „in convente generali universorum seniorum et pastorum Vallachiorum”. În memoralele colafiniale la punct 11 stă: „Singulis annis generalē invidet synodus, ubi si in negotio religionis inviditiam adular occurreret, et tunc obstricatus est cum senioribus suis reverendissimum etiam episcopum orthodoxum xum Calvinianum modernum vel futurum super eos consulere, censuramque et consensum ejusdem ratum et acceptum habere.“ Tot acel colafinial scoate de sub jurisdicțiea metropolitului român mai multe parohii mai de frunte române gr. or., și anume: ale Alăurelor, Orășelui, Hatigulei, Hunedoarei, Iliei și Crișului, precum și trei protopopiate din jumătatea Făgărașului, și le supune de a dreptul jurisdicției episcopală cu singurădorul lui însuși. În Tüblos nihil plus juris ac autoritatis, cum quod a dominio episcopi ortodoxo Ungaro Calviniano ipsi induitum fuerit, sibi arrogare conceditur.“ Pre lângă acestea se impuse metropolitului și catedralul calvin spre învățare și propunere la credințioșii săi.

Din opunerea la aceste scopuri urmară nespusele suferințe ale metropolitului rom. Sava Brancovean, destituita lui din demnitatea metrop., întemnișări și maltractările și jeftuirea de toate averele din partea principelui Transilvaniei Michael Apafi, ce se vede și din scrisoarea lui Ladislau Csáky și Cristor Pásko de dată 21 Aug. 1681.) Preoții români erau umiliti până la îndatorirea, de a cresce căni de venit pentru domnii săi pământesci; era metropolitul Brancovean, spre mai mare batjocură, fă provoat de Michael Apafi cu ocasiunea unui prânz voios, ca să-i boțeze nesecătății⁴.

În toată epoca aceasta, de tristă memorie, Roșii iobagi le era opriți frecuentele scoalelor. Dar nici Români nobili și de condiție încăpătălibertății n'avea interesa a frecuenta scoale în epoca cestionată pentru că prin aprobate și prin condițiunile sub care se alegea domnitorii Transilvaniei, erau eschiși și Români nobili și libertini de la toate drepturile politice și dela oficiile publice, fără și de la învețămănențile din punct de vedere al confesiunii ca credințioșii să bisericești orientale.

Aceasta stare umilitoare atât politică și religioară a tuturor Românilor din Transilvania și părțile anexas, susțină în formă de mai sus, până la devenirea Transilvaniei sub domnirea înălțării case habsburgice, și respective până la primirea s. unirii; despre care stă umilitoare, pe lângă mai sus citatele colafiniale, dan prea destul de atestate Aprobatoare și Compilate (vezi Appr. Const. p. I tit. VIII, IX, și p. V. edit. 44 48), apoii condițiunile de alegeră a principiilor naționali.

După ajungerea Transilvaniei sub putințe sceptru al domitorilor din casa habsburgică la a. 1688, să reîncepe îndată și se continuă în România mișcarea pentru căștagirea egală îndreptățiri a națiunii și

⁴ Vezi la P. Major Testi, Histoire Românești Buda 1813, pag. 72 s. a.; A. Tr. Laurian Documente istorice despre starea pol. și crachă a Românilor din Trans. Viena 1850, pag. 112 s. a.

⁵ Br. Andrei Saguna Ist. biser. Sibiu 1860 t. II, pag. 107 P. Major Ist. biser. pag. 80; M. Oseriei și T. Cipariu Acte și fragmente Blaj 1855, pag. 270.

⁶ George Sincas. Cronica Românilor, Iași 1855, la a. 1860.

bisericei lor cu celelalte națiuni și biserice îndreptățite, căreia se responde cu propaganda de unire bisericei Românilor residenți cu biserica Români, arătându-se aceasta unire ca unicul mijloc spre ajungerea scopului. Metropolitul Teofil primește ideea și începe o lăpușă în clerul și între credințioșii săi, din care urmând și unele tulburări, convoacă sinodul măstecat de preoți și mireni la Alba-Iulia în Febr. 1797. În acesta cu învoiri comune se primă proiectul metropolital, cu pe baza punctelor cuprinse în Decretul unirii dela Florență, pre lângă garantarea ritualului și a disciplinei canonice, a bisericii grece, precum și a libertății și a imunității bisericești cuvenite după ss. canone, să se înfrângăze unirea cu s. biserică a României.⁴

După această declarăție ale clericului și poporului român rezărând urmă de decrete de curte din 14 Aprilie 1698, apoi 16 Febr. 1699, precum și manifestul principului cardinal Ferdinand de Kolocov din 2 Ianie 1698, prin cari se înăudă din nou poporul român de ritual ortodox la unire cu biserica catolică de ritual latin, asigurându-se că clericul român, care se ună cu biserica latină în cele 4 puncte dogmatice, toate acleia dreptori, de cari se bucură clericul bisericei latine, era poporului român ce se ună, aceleași dreptori, de cari se bucură credințioșii bisericilor recepte.

Murind metropolitul Teofil înainte de ce și-ar fi terminat opul unirii bisericei române gr. or. cu biserica României, succesorul său în scaunul metropolitan, Atanasiu, continua în același încapăt, spre care sună convocă și din sinod, a semne a măstecat, la Alba-Iulia în sept. 1700, în care sub președinția lui însuși, episcopul ortodox zugravul Hunedoarei, Iliei și Crișului, precum și trei protopopiate din jumătatea Făgărașului, și le supune de a dreptul jurisdicției episcopală pulul calvin, cu condițiunea expresă: în Tüblos nihil plus juris ac autoritatis, cum quod a dominio episcopi ortodoxo Ungaro Calviniano ipsi induitum fuerit, sibi arrogare conceditur.“ Pre lângă acestea se impuse metropolitului și catedralul calvin spre învățare și propunere la credințioșii săi.

Contra unirii cu protestatită putută mai compactă numai al Bârsiei și al Făgărașului; înse făgărașienii la 1711 prin document public subordos de 315 boieri adverări, că rămân constanti pre lângă s. unire primări de protopopii, preoți, și un numer însemnat de seculari români, nobili, boeri din districtul Făgărașului și alții din pările pările ale patriciei. Acest sinod în numele său, al națiunii și al clericului înțreg se pronunță a două cară pre lângă primirea s. unirii, tot cu acelle condiții și rezervări, cu cari se declară în Sinodul tineri sub metropolitul Leofil în febr. 1697. Minunatul act i urmă diploma ascuratoare a imperatului Leopold I. din 19 Martie 1701.⁵

Contra unirii cu protestatită putută mai compactă numai al Bârsiei și al Făgărașului; înse făgărașienii la 1711 prin document public subordos de 315 boieri adverări, că rămân constanti pre lângă s. unire primări de protopopii, clericul și alții reprezentanți ai acelui județ. Ajunsere după a 1711 nu mai remase înțepăt compact neuitat în toată Transilvania și pările anexasate, afară de județul Bârsiei, apoi unii preoți și unele biserici împăratărești mai verios și sub poala munjilor de către România și Banat.

Prin diploma imperatului Leopold din 1701 biserica rom. unită se aşează pre asemenea treaptă de drept cu cea latină; fețelor bisericești se asigură aceleși drepturi, cari erau asigurate persoanelor bisericoi latine; pentru întreținerea episcopilor unită se asemenea domeniul Gherlei și al Sambetei din districtul Făgărașului; cară pentru preoții unită demandă a se asemenea portuniere și a cetei terenelor comunale. Domniile Gherlei și Sambetei se schimbări mai târziu pe domeniul Blașcui, cu condiție ca din partea o parte a venitorilor același să se întrețină 11 călugări de ordinul S. Vasiliu cel mare, cu îndatorire, ca aceștia să învețe tenerimea rom. unită, prin ce se puse fundament seminarului teologic, gimnasiului și celor alalte institute de învățământ din Blașcu. Se trăimit mai târziu la Roma mai mulți tineri români unii, spre studierea sciinelor filosofice și teologice, cari reinforțau unită și între Români.

În 1744 se înarticolează în art. 6 din acel art. cu biserica română unită, ascurăndu-se același drepturi, ce compet religioză românească, și celor alalte institute de învățământ din Blașcu.

În 1744 se înarticolează în art. 6 din acel art. cu biserica română unită, ascurăndu-se același drepturi, ce compet religioză românească, și celor alalte institute de învățământ din Blașcu.

⁴ Vezi decretul unirii și diplomele imperiale Leopold I. cum și ale cardinalului Kolocov la P. Major, Tr. Laurian, T. Cipariu Acte, etc.

⁵ Br. Andr. Saguna Ist. biser. Sibiu

roastă la car. Într'adeveră această inarțiculare nu îndestulă nici pe clerul unit, nici pre popor român cea ce documentează luptele continue dela începutul s. unirii până pre timpul imperatului de pia memoria Iosif II, cără lupte cădu viptima episcopul unit Inocențiu Micu la a. 1751, ear mai târziu episcopul Gheorghe Major.

Care a fost soarta Românilor neunii pe acel timp în Transilvania și pările anexasate? Politicește remasăre în starea apesea toare de mai multe, cără în privința religioare devine sărăcă de pe decesori mai rău, decât cum fusări mai înainte. Peotră că primind uioarea metropolitul Atanasie aproape cu totalitatea? (poză) clerului român din maius nuntile părăi, cei ce n'au voit a primi s. unire (neunii) remasăre fără episcop, fără vicarii episcopice doar de tot fără protopopi și prea puini preoți; adecă remasăre turmă fără pastor, cum se dice românește; „împrășciai ca farina orbului.” Apoi murind și așa răîndu-se și mai tară preoții lor sănși de metropolitul Atanasiu înainte de unire, se serviră parte cu preoți și călugări veniți pe ascuns de preste granită, parte cu unii trimiși spre sănșire cu mari spese și grătătă, își asemenea într'ascunsa, la metropolitul României în București, al Moldaviei în Suceava, al Serbilor în Carlovici, sau la episcopii din Rădăuți și Râmnic. Pre lângă aceste calamități le pusera pupația pre colac apăstările din partea confrăților uniti, care le lău bisericile și porțiunile canonice unde se unia căte o parte din care comună bisericescă.

Această stare religioară desprătată maltracta pe frații noștri conaționali gr. neunii 60 de ani întregi, dela a. 1701 până la 1751, când la mai multe rugări ale clerului și poporului român gr. res. și ale metropolitului serbec delă Carlovici după luptă și suferință de mai bine de una jumătate de secol, imperatressa Maria Teresia încredința provisioră administrația acelei bisericii episcopului din Budă, Dionisiu Novakovic, și după moarteasă acestuia — tot numai provisior — noului episcop dela Budă, Sofroniu Kirilovics la a. 1770.⁵⁾

Sub domnirea imperatorului de fericița memorie Iosif II. rezulă mai liber și România din Transilvania cei unii se pun pre învestitură, și în scurt timp înaintea astătă, că mai mulți însă din ei ajung până la cele mai înalte ofice politice și militari; ear clerul seu — trimișându-se junci la teologia și la seminarie din Roma, Viena, Leopold, Agric și Sâmbăta mare, apoi organizașandu-se seminarial diecesan din Blaj, face pași culturali, mari, de și nu se poate nega că antica și orăniță orientală. După moarteasă lui Iosif II. începăru cără unele ordinări reuniunarie și în contra bisericiei și a poporului român unit⁶⁾, care și în urmă până la 1843 în acel restemp se continuă cultura poporului român, mai cu seamă a celui de soarte nobilitaria și a clerului. Punându-se pre ron fundații frumoase prin nemitorii episcopi Petru Paul Aron și Ioan Bobu pentru asigurarea culturii poporului și a clerului apoi pentru îmbunătățirea stării materiale a acestuia din urmă, clerul unit ajunge aproape în asemenea stare culturală cu clerurile color-alalte religioni recepte.

Ce se întemplieră în aceasta epocă cu Biserica română gr. res.? Aceasta, pentru antări cără dela 1701 încoace și capătă episcop al său propriu la a. 1783 în persoana arhimandritului Gedeon Nikićes, și după moarteasă acestuia se denumește episcop arhimandritul Gerasim Adamović. Apoi la a. 1791 prin art. de legă 60 noveștilor se asigură religiunei orientali neunite „liberum religionis exercitium” fără însă ca despre subsistență clerului gr. res. să fie dat drepturi politice secularilor finitoare de acea religiune, nici chiar preoților, nobiliilor sau celor de condiție libertinală. Numai atâtă s'a dăs în numitul articlu, că „lo-

cutorii patriei, înători de acea biserică nu vor fi mai asupra tractați și mai tară încreșnăti cu prestări publice, că și lo- citorii ai patriei de asemenei condiții”⁷⁾

Pentru antări cără — în urma rogării lui Servian Popoviciu, jurist absolut și proprietar în Reșiști (fundul regesc) — face propunere guvernul reg. transvan în 2 August 1842 sub Nr. 8060 ex 1842 către Majestatea Sa, în acel înțeles că „ar putea fi primii și credincioșii de la biserici gr. res. neunite, fără veteremarea celor latji ni ai patriei, la atari ofi și scribijs, cari fiu în imprimite prin alegere de cără, patru spăriștori celor patru religiuni represe, ”va se dică la oficile subalterne, apoi la posturi de scribitori.”⁸⁾ Propunerea prăinăduie cu decretul de curte de sub Nr. 3605 a. 1842, Servian Popoviciu ajunsă, după trei secole cel de înătu creștin român gr. res. în oficiu public, respective practi- cante onorariu de asemenea oficiu.

Va urma.)

Serisori din Bulgaria.

(Correspondență particulară a „Telegrafului”.)

Sofia 25 Octombrie.

Indignarea locuitorilor Capitalii a ajuns la culme. Brutalitatea și arbitrarul poliției și în special ale prefectului nostru Carnowici a desprăzut pe blândii bulgari. Arestatările, călcarea domiciliului, bătăie atâtă la poliție că și pe străde efectuată după placut și găstil amplioără polițienilor au facut ca mai mulți din locuitorii să se adreseze cătră principelui în persoană pentru a cere justiță. Dar principalei nu voit să ea în considerație plangerile facute la toate el a răspuns printre un argument, carea noi a devenit tradiționala del un timp în coace „sunt partizanii lui Zancoff”.

Așa dar d. Carnowici teribilul minitor înaintea lui Dumnejeu va deveni și mai îndrănește, căci de așa înainte nimănui nu va ceteza să se plângă contra persoanei sale, declarate de infâlibilă.

Telegraful de sigur că va adus scirea despre traful principelui nostru la Rusie. Dela un timp încoace acest oraș a devenit locul de predilecție pentru Alteță Sa. Un magnet l'atrage...

Evenimentul de căpătenie care ne impresionat este atentatul comis asupra regelui Milan și cădereea ministerului Pirocanatz. Presa bulgară, atât oficioasa că și oficială a comis în această ocazie o necuvintă bătătoare la ochi. Imediat după articolele prime de compliment și privitoare la înalțul nostru ospas, „Bulgarsky Glas” organul oficial al partidei reacționare și diarul „Rabota” organul rusofil oficiu asupra umplut coloanele lor cu nesese articole, care dar său înțeleagă ceteritorilor ca nimic n'a fost aşa de potrivit ca acest eveniment neprevădut⁹⁾.

Pentru nimeni nu e taină, că repausatul ministeriu al lui Pirocanatz a ajuns la putere gratuită între gilor și chiar amenințările guvernului Austro-Ungar, scrie diarul „Rabota”. Baseli politicei anti-slave, anti-ruse au fost puse în diuă de 5 Octombrie 1880, adică cu o lună înaintea notei diplomatici a d-lui Haymerle. Regele Milan nu trebui să uite acest moment, când sub preșuna unei puteri străine el s'a văzut forțat să primească demisinea, marelui om de stat al regatului sărb, Ștefan Ristic. Acest campion al pan-slavistilor în cădereea sa s'a infășat „lumei slave, ca glorios senator al „anticei Rome, care nevoind să vadă și pe reia patriei s'a învelit în togă și a murit, înăbușindu-se”.

Eată-vă aproape tot ce spune diarul rusofil în a doua zi după comi-

terea atentatului. Nici un cuvînt mângâitor pentru persoana regelui, ba chiar și mai puțin; unele din diare s'au dus și mai departe, declarând că „reg-le Milan nu e din rasa slavă”, „care va privi pe Rusia ca în vinele a cestui Obrenovici curge un sănge străin”.

Apoi ca concluziune la toate acestea, diarul „Rabota” esclamă: „Nu mai accea putere va fi fericită, binecuvîntată, populară, adêverat slavă, ”ca central de afacătore pentru toate popoarele ortodoxe din lumea în-treagă. Nu există nici un bulgar sau un singur sărb, care se cutzează a declară că onoarea și fericeirea Rusiei nu este în același timp onoarea și fericeirea Bulgariei, Sérbiei și a „Muntegrului”!

Ca răspuns la această afirmație eu pot să dau onorabile redacționi un singur fapt, a cărui veracitate se poate constata. Atât la Belgrad că și în Serbia întrăgă Rusia este urita poporului sărb, care nu a putut uita insultele aduse femeilor, copilelor lui de celebrui „dobrovății”, acești salatori Rusi din ultimul răsboiu sărbătoare; societatea intelligentă sărbă, care își a facut educaționea să în Franța, în Elveția și în Bulgaria sau în Cehia și Polonezia, care de sigur că sunt mult mai Slavi de cătă Bulgarii, a căror originea finlandeză n'are nimic de comun cu rasa slavă, înțelege dic bine, că salvarea patriei lor depinde de lumina civilizaționu, ear nu de intuție- recul ignoranței, depinde de Europa, unde domnește progresul, ear' nu de Rusia, unde triumfă sănțul cnot.

Pericolul pentru sărb nu se afă tocmai la Viena, ci la Petersburg, ear' omul alege dintre două reale, pe cel care e mai mic.

Partidul radical sărb nu e nici austrofil, ce ar fi un non sens, nici rusofil, ce ar fi stupid; partidul radical sărb înainte de toate și național, apoi și democrat. În ceea ce privesc liberalismul d-lui Ristic, apoi tratul acestui om de stat îl probează în deșul. Nici un ministru în Serbia n'a fost aşa de autocrat ca acest om fatal pentru Serbia.

Și dacă mi se va permite a ridica cel puțin un colțisor din vîlul, care acoperă conspiraționu ce a împins mănu vîdeu Marcovici pentru a omori pe regelui Milan, apoi să vă declar francamente că, aceia cari, ne declar ați „că în vinele unui Obrenovici nu surge sănge slav” sunt compliciti direcții ai acestui atentat. Glonțul revoluțional și un sistem rusesc n'a facut de cătă a da primul avertisment regelui Milan... și, cum o scăi regele sărb a înțeleas aceasta căci a cedat.

Diarale rusofile fac mare sgomot în privința celor ce să fie în Rumeilia, Marifa, Slaviane și Swietline etc. au deschiși o campanie contra diarului lui Caravelatu, „Nezavismosul”, care fiind unicul diar ce a refuzat să primească fondurile din Petersburg, este declarat de „Austrofil”. Ce voită, bieții oameni nu înțeleg, că este demn, este onorabil, este folositor numai un singur mod de a servi patria sa, acela de a fi bulgar în Bulgaria, sărb în Serbia și rus în Rusia.

Redactorii diarelor susnumite vor ieșe ca noi toți să devenim ruși și unii din ei au și început chiar a scrie rusește (un dialect rusesc oribil), linăjind prin aceasta pe cei cari i' plătesc. Bista Bulgaria! Ca răsplătită pentru acest servisism, celebrul satiric rus, Salticov a botezat pe bulgari cu un ame ilustrator de „glupcici-iadrilici.”

Sunt dator și eu să o declar căm meritat'!

Ivanovici.

Varietăți.

(Comitetul administrativ al comitatului Sibiu a fost în 13 și 14 Noemvre n. intrunit în ședință. Raportul vicecomitetului s'a prezentat de dl protonotar Cornelie Tobias. După schimbările în personalul funcționarilor și adecă după ce s'a raportat că Liviu Lemeni e substituit solgăbiroul în cercul Talmaciului, Fing er adjuncț în cercul Nocrichului și în locul celui din urmă s'a substituit G. Putkowki la oficiul central, trece raportul la lucrările ce au trebuit să se întreprindă în urma evenimentelor elementare. Se raportează despre vizitațiunile facute la oficile din cercurile Mercuriei și Săbesului, la magistratul și scaunul ofiților din Sebeș și toate s'au afăt în ordine exemplară. Despre starea sănătății animalelor se știe că, afară de casuri sporadice, este multămoitoare. Prin foc s'au făcut (în Călnic, Dobărca și Orlat) pagube în prej de 10354 fl. Cerelele de eliberare din armătă și admitemi la căsătorie s'au înaintat la locul competent.

Fiscalul comitatului Göllner raportează că în afacerea de litigiu (pentru păduri) între Reșiști și Cisnădiore, comitetul central a ordinat disciplinarea antistiel din Reșiști și suspendare, pentru că s'au sequestrat nișce obiecte ale Cisnădiorenilor și nu s'au restituit, după cum ordinase ministrul de interne.

Din raportul inspectorului de dare se vede că acesta nu e multămit cu incasările din luna trecută, de cătă sunt mai bune ca în luna lui Septembrie și cere ca organele căror e incredințată colectarea să execute cu rigoare ordinăriunile ministrului de finanțe de sub Nr. 7670/1882. Intrările de tot felul au fost 644,543 fl. 38 1/2 cr. Restanțele 278,219 fl. 30 cr.

Fisical comitatului raportează despărțirea vîrsatului în Sibiu că în luna trecută au fost 37 de casuri tratate în spital. Din aceste 3 au sfîrșit cu moarte și 23 cu însănătoșare, 11 sunt încă în cură. În case private au fost 67 de casuri, dintre care 47 s'au însănătoșat, 17 sunt încă în cură și 7 s'au terminat cu moarte.

* (Bal de bine facere) pentru cei nenorociți prin vîrsari de ape în Tirol aranjează un comitet de funcționari ai jurisdicției comitatului Sibiu, instituit spre acest sfîrșit, în 25 Noemvre n. a. c. în sala „imperială Romanilor”. Întrarea de persoana 1 fl. de familie de 3 persoane și de cei de 2 fl. și de cei de 1 fl. de către membrii mai departe căte 50 cr. — O loge rangul I 3 fl. în rangul II 2 fl. — Biletele de intrare se pot căpăta în librăria Schmidke și seara la casă. Ofertele peste prețuri se primește cu mulțimătă și se vor curia pe calea publicității.

* (Himan) Domnisoara Melania Soneriu, fica parohului gr. ordinat Saschiz, și domul Ioan Nicodinescu din Făgăraș, de profesie tăpariu, și vor sărbă dumineca în 7 Noemvre st. v. a. c. cununia.

* (Scire senzațională) „Pesti Napo” are din Pesta mică, o colonie din apropiere capitaliei ungurești, următoarea scire: Vineri seara un comisar polițian din Pesta nouă, avizat de poliția statului, a apărut în locuința lui Andrei Horvat, locuitor în Pesta mică spre sfîrșitul de a face o cercetare riguroasă. Rezultatul a fost foarte suprindător. În locuință lui Horvat s'au găsit o boană umplută cu sease sute de gloante. Bomba era de cele de mână. S'au mai găsit nouă boabe de calibruri mai mari și mai mici, părți de mașină, cantități mari de pref de pușcă și alte materialuri exploatabile. Bombele mai mici au forme diverse de mere, pere, de păhăre de bere etc. și sunt

⁵⁾ Br. Andr. Șaguna Istor. biser., t. II pag. 185 s. urm.

⁶⁾ Pe a. una ordinații despre acest timp despun, contră decretelor și promisiunile de mai multe, că în comune, unde există preot rom. cat., preotul gr. cat. nu capătă porțion canonice, de carece de acesta într-o comunită nu pot capăta doi preoți catolici; și alte asemenei.

⁷⁾ Vezi art. novel. 60 din 1791.

⁸⁾ Vezi atâtă ordinație sub citatul Nr. în archivul fostului guvern transilvan, acum în Buda.

⁹⁾ din București.

